

Euskadi abans del PSOE

**La guerra bruta al País Basc no és un invent del govern socialista.
La UCD va escriure les primeres pàgines de la política antiterrorista espanyola.**

Diumenge, 2 de juliol de 1978, a un quart de dotze de la nit Juan José Etxabe i la seva dona, Agurtzane Aguerri, es disposaven a agafar el cotxe per anar a Irun des de la població de Sant Joan de Lohitzune on havien passat el dia treballant en un restaurant de la seva propietat, Etxabe Enea. Però la parella mai no va arribar a Irun. Un Peugeot clar, matrícula de París i conduït per una dona rossa, els esperava a cent metres del restaurant. De cop, un individu baixa del cotxe i abraonant-se sobre tots dos els tira una mortífera ràfega de metrallera. La dona d'Etxabe va morir a l'acte, cosida per setze trets, però Etxabe, tocat a l'abdomen i als braços, aconseguí de sobreviure. Al Peugeot utilitzat pels atacants, hi van trobar una metrallera Mat del calibre 9 mil·límetres, molt usual entre la gendarmeria francesa. I dos revòlvers: un Smith-Benson i un Taurus de fabricació brasilera.

Tres dies després, cap a les set de la vesprada, una trucada al diari *Egin* reivindicava l'atemptat en nom de l'Aliança Apostòlica Anticomunista (Triple A). Dies més tard la Triple A es ratificava en l'autoria de l'atemptat en un comunicat deixat als serveis públics de la plaça del Centenari de Donosti. Alhora la Triple A advertia: "Continuarán nuestras acciones en las Vascongadas y País Vasco-Francés contra elementos activos, encuadrados, organizaciones paralelas (asociaciones de vecinos, Gestoras Pro-Amnistía, etc.) del separatismo vasco". Tot i així, el 5 de juliol, el "Segundo Comando Francisco Franco del Frente de Defensa Nacional", se n'atribuïa la responsabilitat alhora que explicava un suposat acord amb la Triple A en què aquesta es repartia les accions en el "círculo catalán". La confusió era total i no va faltar la teoria d'una passada de comptes entre membres d'ETA.

Juan José Etxabe, de quaranta anys en el moment dels fets, va nàixer a Mondragon. Al 1970, i tot just després d'haver complert una curta condemna de presó, Etxabe fou relacionat amb el segrest del

José M. Benarán, 'Argala'. Dirigent etarra assassinat a Anglet pel BVE.

Juan José Etxabe Orobengoa, resultà greument ferit. Qui volgué matar-lo?

cònsol honorari d'Alemanya a Donosti, Eugenio Beihl.

Etxabe va ser apartat l'any 1971 d'ETA a conseqüència de discrepàncies d'ordre polític i des d'aleshores es dedicava al negoci de l'hoteleria, alhora que militava en el Partit Socialista Basc (ESB). Xavier Arzallus, aleshores diputat del PNB, declarà que "Etxabe podia haver servit de

pont en cas de negociació amb ETA, si hi haguessin acudit". L'atemptat frustrava aquesta possibilitat.

Carrero Blanco, venjat. El 21 de desembre d'aquest mateix any és el torn d'un altre històric d'ETA: José Miguel Benarán, *Argala*. Una bomba col·locada sota el cotxe el feia saltar enlaira a la urbanització d'Anglet, "Les terrasses de dos bous". En aquesta ocasió era el Batallón Vasco Español (BVE) qui s'atribuïa l'atemptat. Argala, nascut el 7 de març de 1949 a Arrigorriaga, el vinculaven, principalment, amb la mort de Luis Carrero Blanco, en 1973, amb l'atracament a la sucursal del Banc de Biscaia de Bergara, al setembre de 1971, i amb el segrest de l'industrial eibarrès, Zabala. "La mort d'Argala —explica a EL TEMPS el dirigent del PSE-EE, Mario Onaindia— va ser un colp duríssim per a tots, perquè ell hauria estat la persona més capaç de dialogar amb el Consell General Basc. Potser hauria estat una via per resoldre una violència que s'ha convertit en crònica".

El terrorisme anti-etarra semblava que encara l'enardia més el fet que a cada atemptat hi hagués tot de manifestacions de repulsa, i la violència pels carrers d'Euskadi. Tant que el 13 de gener de 1979, cap a dos quarts de set, dos homes disparaven —a la porta del seu domicili, a Sant Joan de Lohitzune— contra José Manuel Pagoaga Gallastegui, *Peixoto*. Els trets van ser d'escopetes amb càrrega de balins, i per més que els assassins provaren de rematar Peixoto a terra engegant-li un tret al cap, no ho pogueren aconseguir alarmats per la presència dels veïns al lloc dels fets. Peixoto, doncs, salvava la vida. Cap a dos quarts de sis d'aquell mateix dia una trucada a *El Periódico* avisava de l'existència d'un missatge al servei del bar Universitario de Barcelona. El missatge era signat per un grup de nom OATE (Organización Antiterrorismo ETA) i reivindicava l'atemptat. Devers la mateixa hora, una trucada al diari *Mundo Obrero* també s'apuntava l'atemptat contra Peixoto, però ara per compte de la

'Peixoto', homenatjat a Iparralde l'abril de 1993. El seu atemptat va resultar fallit, malgrat que intentaren rematar-lo amb un tret al cap.

Triple A. De bell nou, la confusió. Una confusió ja ressabuda en un context de violència parapolicíaca i d'extremisme polític en què tot era atribuïble als "incontrolats". Als incontrolats anònims...

A més a més, i paral·lelament a aquests atemptats, els neòfits de la guerra bruta contra ETA miraven de segrestar el dirigent nacionalista Juan María Bandrés, preparaven la voladura del diari abertzale *Egin* i estudiaven l'assassinat del periodista d'*Interviú* Xavier Vinader.

La teoria d'una guerra bruta contra ETA orquestrada des de les clavegueres de l'estat començava a prendre cos.

Qui pitja el gallet? ATE i BVE són sigles que sense noms i cognoms esdevenen buides.

Almenys pel que fa a ATE, ja fa molt que un ex-sergent de la Guàrdia Civil, que va participar en les accions del grup, José Luis Cervero Carrillo, va dir públicament que es tractava d'un grup obert format per guàrdies civils i ultres. Cervero també manifestà que ATE era una sigla inventada que utilitzaven els grups que rebien ordres de l'estat major de la Guàrdia Civil. L'ex-sergent explicà també que, en un principi, els únics mercenaris eren voluntaris d'extrema dreta i que no intervenien amb la Guàrdia Civil. D'una altra banda, els mercenaris eren ex-membres de l'OAS i d'Ordine Nuovo que obeïen ordres dels serveis de Presidència del Govern. En definitiva, ATE, BVE i Triple A són les cares d'una mateixa moneda. Darrere de totes aquestes

tres sigles, s'hi oculten els mateixos mercenaris.

Fonts periodístiques diverses han anat assegurant que hi ha indicis molt seriosos de pensar que hi havia connexions entre el BVE i el Ministeri de l'Interior, dirigit llavors per Rodolfo Martín Villa. Segons aquestes mateixes fonts, les tasques de reclutament dels mercenaris emprats en la guerra bruta contra ETA haurien anat, al principi, a càrrec d'un capità de navili conegut pel nom de Pedro el Marino. Unes altres fonts fins i tot tenen la gosa de donar-li un cognom: Martínez.

Així doncs, el nucli primitiu de mercenaris devia ser format per José María Boccardo Román un argentí ex-membre de la Triple A reclutat a través d'un comissari de policia que treballava a les ordres del superagent Conesa. A més, un militar en excedència —del qual es desconeix el nom— es podia haver reunit a Benicàssim amb els germans Gilbert i Clement Perret, dos mafiosos marsellesos dedicats en territori de l'estat espanyol al tràfic d'armes i al proxenetisme. En aquestes mateixes dates un periodista espanyol, amb bons contactes amb els serveis d'informació, degué rebre l'encàrrec d'anar fins a Ais de Provença per localitzar el cotonol Tazú, un ultranacionalista francès que s'havia fet en la guerra bruta contra l'independentisme algerià dels anys 60. Per un altre costat, a Madrid, un funcionari de la Comissaria General d'Informació devia reunir Jean-Pierre Cherid, antic membre de l'OAS; Mario Ricci, àlies *Carlo Vannoli*, activista de la ultra-

dreta italiana; i Giuseppe Calzona, conegut també amb el nom de Mario Letti i militant del Moviment Social Italià, de signe feixista. A la llista, cal afegir-hi encara els noms de l'argentí Justo Alemán, membre de la Triple A; André Pervins, traductor de la Direcció General de Seguretat i ex-mercenari a Alger, l'Indo-xina, el Zaire, Biafra i Angola; Stefano de la Chiase, líder del terrorisme feixista a Itàlia que s'instal·là a l'estat espanyol l'any 1970 i que al 73 podia haver conclòs amb Carrero Blanco un conveni de col·laboració per a activitats de guerra bruta al País Basc.

De tots ells potser el personatge més intrigant seria Jean-Pierre Cherid, mercenari d'ATE, BVE i del GAL. És a Cherid que hom atribueix la mort d'Argala a Anglet, la preparació de l'assassinat del periodista Xavier Vinader i l'intent de segrest de Juan María Bandrés amb la finalitat d'intercanviar-lo al 1979 per Javier Rupérez, segrestat per ETA. Cherid fou vist per primera vegada a l'estat espanyol en els greus incidents de Montejurra de l'any 1976. (L'ex-paracaigudista francès d'origen algerià hi surt fotografiat amb els membres de la Internacional Feixista: Stefano della Chiase, Augusto Cauchi i Emilio Barra.) En l'enfrontament entre carlins, ocorregut a Montejurra, hi moriren Ricardo García Pellejero i Amiano Jiménez Santos. Cherid va morir el 19 de març de 1984 quan, actuant en nom dels GAL, provava de col·locar un artefacte explosiu destinat als abertzales que freqüentaven els bars del carrer de Víctor Hugo de Biarritz. La bomba li esclatà a les mans. D'una altra banda, Alvaro Martínez Sevilla, diputat d'IU en la comissió GAL al Senat, deia fa poc que José Barrionuevo ordenà la concessió de pensions a la vídua i a una cunyada de Jean-Pierre Cherid.

Si aquestes dades s'arribessin a provar, ens trobaríem davant noms que configuren la prehistòria dels fatídics GAL. Una prehistòria que va sortir a la llum gràcies a l'esforç de periodistes com Rafael Cid, Melchor Miralles, Ricardo Arqués, Pepe Rey i tants més.

Els quaranta documents de Sáenz de Santamaría. Ara, en plena tempesta política arran del procés contra José Barrionuevo, per la seva presumpta implicació en el cas GAL, l'ombra allargada d'aquells anys foscos torna a projectar-se en l'actualitat política. La justícia i la premsa sembla que volen tornar a remenar el passat. El passat, ni més ni

menys, del Ministeri d'Interior, que dirigia Rodolfo Martín Villa entre els anys 1977 i 1979.

El cas és que, pel que sembla, el dia 29 de novembre de 1995 a la vesprada, el general José Antonio Sáenz de Santamaría, Rodolfo Martín Villa i el castellanenc José Ortí Bordàs van reunir-se. L'endemà mateix l'ex-ministre d'Interior d'UCD, Martín Villa, declarava per TVE que era contrari a la compareixença de funcionaris davant la Comissió GAL. Divendres, 1 de desembre, quan la comissió —amb els vots del PSOE, PNB i CIU— havia anul·lat set compareixences, entre elles les de Narcís Serra i Barrionuevo, el Partit Popular proposà la suspensió immediata de la investigació. El general Sáenz de Santamaría, que hi havia de comparèixer el dia 4, no ho féu. Cal dir que Ortí Bordàs havia estat sots-secretari de Governació en l'etapa de Rodolfo Martín Villa al capdavant d'aquest ministeri que després passà a ser d'Interior. D'una altra banda, Sáenz de Santamaría era, aquesta mateixa època, cap de l'estat major de la Guàrdia Civil.

Inaki Anasagasti, portaveu del PNB al Congrés, ha assegurat als mitjans de comunicació que el general Sáenz de Santamaría havia amenaçat de revelar el contingut de quaranta documents relacionats amb el terrorisme d'estat de l'etapa d'UCD i que això va posar nerviosos el PP. Rodolfo Martín Villa va afanyar-se a desmentir aquestes informacions dient que el general mai no havia amenaçat de descelar cap informació. Mentrestant, Àngel Acebes, portaveu del PP al Senat, explicava que les imputacions fetes al seu partit sobre el temor de les declaracions que pogués fer Sáenz de Santamaría eren un estratagema per engegar el ventilador del fem.

Sigui com sigui, els fets són sobre la taula. Potser algun dia Rodolfo Martín Villa haurà de donar les seves explicacions, per més que la majoria de les personalitats polítiques entrevistades per aquest setmanari i que van viure aquell moment es mostren tèbies alhora de parlar-ne. En paraules de Juan María Bandrés: "El grau de responsabilitat de les autoritats polítiques de llavors, sobre el control de les seves forces, em penso, des de l'equitat, que era menys exigible al govern de llavors que no al d'ara; al capdavant, els trets sortien de les mateixes escopetes. Jo sempre he cregut que hi havia elements, siguin de la policia o de la guàrdia civil, que es van prendre la justícia per compte seu..., complint ordres o no..., això no ho sé. Ho hauran de dir els jutges". Però n'hi ha, com Inaki Esnaola, vinculat als moviments abertzales del País Basc, que es mostren escèptics: "Mai no es podrà provar res". Les dades són damunt la taula.

Francesc Viadel

Principals atemptats perpetrats per ATE i BVE

Lloc	Víctimes	Grup Comando	Detinguts	
20 05 74 Hondarribia	Moren Xabier Roque i José Elorza	ATE	Cocoliso	Jesús Arrondo Martin, "Cocoliso"
05 06 75 Biarritz	Atemptat frustrat contra "Josu Ternera". Mor un dels autors, Marcel Cardona	BVE	Cardona	Marcel Cardona, Dominique Pulidoro, D. Edwards i Miguel Sánchez Pajares
05 10 75 Bilbao	Mor Inaki Etxabe	BVE	Guardias	
06 03 76 S. J. Lohitzune	Tomás Pérez Revilla, l'esposa Felisa Zubiaga, i el seu fill resulten ferits	BVE		Robert Nanni, A Billard, José del Barrio i Angel Pons
07 10 77 Hernani	Mor David Salvador	BVE	Iturbide	Iturbide, Zabala i Medrano
24 05 78 Irún	Mor Martín Merkelanz	BVE	Iturbide	Iturbide, Zabala i Medrano
02 07 78 St. J. Lohitzune	Mor Rosario Arregui	BVE	Perret	
03 08 78 Anglet	Mor Jon Lopategui Carrasco	BVE		
21 12 78 Anglet	Mor J. M. Beñarán, "Argala"	BVE	Cherid	
13 01 79 St. J. Lohitzune	Mor J. M. Pagoaga, "Peixoto"	BVE	Perret	
21 02 79 Baiona	Intent frustrat de segrestar Arantxa Sasiain, esposa de "Txomin"	BVE	Cherid	
06 05 79 Andoain	Mor José Ramos Ansa	AAA	Iturbide	Iturbide, Zabala i Medrano
12 05 79 Baiona	Mor Javier Larranaga, "Peru"	BVE	Perret	
25 06 79 Baiona	Mor Enrique Álvarez, "Korta"	BVE	Cherid	
28 06 79 París	Moren F. Martín Eizaguirre i Aurelio Fernandez	BVE	Cherid Perret	
02 08 79 Anglet	Mor Juan J. Lopetegui, "Pantu"	BVE	Cherid	
13 09 79 Biarritz	Mor Justo Elizarán, "Periko"	BVE	Perret	Jacques Debesa, Maxime Szornek, Marc Obadia i J. Claude Ruiz
28 09 79 Astigarraga	Mor Tomás Alba Irazusta	BVE	Iturbide	Ignacio M. Iturbide, Ladislao Zabala i Rogelio G. Medrano
20 11 79 Madrid	Esclata el cotxe de l'advocat Berzosa	AAA		
15 01 80 Sant Sebastià	Mor Carlos Saldise	BVE	Iturbide	Iturbe, Zabala i Medrano
19 01 80 Alonsotegui	Moren quatre persones en un bar	BVE GAE		
11 06 80 St. J. Lohitzune	Mor J. M. Etxeberria, "Naparra"	BVE	Perret	
23 07 80 Bilbao	Mor Anastasio Leal	BVE		
14 11 80 Caracas	Moren J. Etxeberria i Espe Arana	BVE	Cherid	
23 11 80 Hendaia	Moren José Camio i J.P. Aramendi	BVE	Perret	
30 12 80 Biarritz	Mor José Martín Sagardia, "Usurbil"	BVE	Cherid	
03 03 81 Andoain	Mor Francisco Javier Ansa	BVE	Iturbide	Iturbide, Zabala i Medrano
23 03 81 S. J. Lohitzune	Atemptat fallit contra "Antxon"	BVE	Cherid	
23 06 81 París	Xabier Aguirre resulta ferit	BVE	Cherid	
17 06 82 EUA	Mor José Ángel Uriagereka	BVE		